

49 JE TŘEBA VYPLOUT NA MOŘE, ČI JEN ODSTRANIT BALAST?

Stalo se poslední dobou velice módní strefovat se do veřejného, zejména základního školství a pojmenovávat, co všechno nezvládá a neumí. Nepřipravuje děti do života, nerealizuje ty pravé (nejraději cool) aktivity, neumí děti zaujmout, a dokonce po nich občas také něco chce. Někdy je to třeba trochu pravda, avšak v převážné většině otrávené šípy nepřinášejí ani náznak řešení.

Není špatné jednou za čas zajít do pedagogického muzea, zde v Praze je spojeno se samotným Komenským. Říkáte si, že to už je pravěk vzdělávání, ale musím říci, že to není až tak úplně pravda. V textech Jana Amose se objevují moderní myšlenky podpory celoživotního vzdělávání, rovného přístupu ke vzdělávání a vůbec smyslu tohoto konání. Stejně tak mají v muzeu své místo mnohokrát (a skutečně chybně) vysmívané tereziánské reformy školství, jejichž cílem nebylo vytvoření hloupého a poslušného občana – tím přece není vzdělaný člověk! V dalších místnostech nutí k přemýšlení reformy druhé poloviny devatenáctého století nebo naše první republika s inovací učitelského vzdělávání či pokusnými školami.

Fandím inovacím ve škole a bedlivě sleduji trendy nejen zvenčí, ale i častými a důkladnými návštěvami ve školách, při rozhovorech s řediteli, učiteli, dětmi i rodiči. Jednou ze základních zásad správného řízení změny je to, že se nesmí (pokud to skutečně není pravda) u dosavadního týmu vytvořit pocit, že jeho dosavadní práce byla špatná či neúspěšná.

Zaujala mne v těchto dnech deklarovaná myšlenka, že je třeba podporovat veřejné školství, aby nedocházelo k dalšímu štěpení systému. Pokud to autoři tohoto prohlášení opravdu myslí vážně, a já jim moc fandím, budou pochopitelně muset také říci, jak má podpora vypadat a co by bylo potřeba udělat. České školy odrážejí situaci ve společnosti. Mnoho bylo psáno o selektivě, o vzdalování jednotlivých skupin obyvatelstva od sebe, o odcizování lidí navzájem, proto bude podpora škol potřebovat mnohem širší kontext.

Chybou by bylo pokračovat v černobílém vidění světa, které je poslední dobou často používané. Leckdy totiž nejde při popisu novinek o objev nového světadílu, ale o nalezení nové inspirace, která pro svoji realizaci potřebuje odstranit starý nános, popř. v titulku zmiňovaný balast. V sobotním článku *Lidových novin* jsem si se zájmem přečetl novinky, které bude zavádět jedna zajímavá pražská střední škola a které držím palce. Budou učit mezipředmětově, budou spojovat poznatky dohromady, budou podporovat žákovský zájem, budou sdílet pedagogický proces, budou se žáky často vyjíždět mimo školu a propojovat učebnu se širým světem. Správné

od A do Z. Nebudu snad ješitný, když si na stejná slova vzpomenu u svého bývalého týmu na brněnském gymnáziu a prohlédnu sborníky, které jsme vydávali z jednotlivých projektových výuk, a vrátím se o 15 let zpátky. Společná výuka více učitelů, práce na společném tématu, odstraňování duplicit ve výuce, mezipředmětové vazby, logika věci a zájem dětí – tohle všechno měla přece řešit kurikulární reforma a logika svébytných a autonomních školních vzdělávacích programů. Kolikrát jsme si s tehdejšími řediteli navzájem potvrdili, že nám naše ŠVP umožní zlegalizovat to, co jsme již dříve dělali.

Čím to je, že musíme znovu a znovu objevovat a přemýšlet o tom, zdali cestou přes oceán objevíme novou cestu do Indie, jak to udělal před několika staletími Kolumbus? Snad ne proto, že bychom byli tak sklerotičtí, pohodlní či přímo líní. Jsem přesvědčen o tom, že základním faktorem (ano, viníkem) je postupné přidávání balastu, který nenápadně, leč vytrvale doléhá na české školy. Balast v podobě nesmyslné byrokracie, protichůdných požadavků ze všech stran, mediálních masáží od lidí, jejichž jediným smyslem je hledání černých míst ve školách a podpora rodičovské nespokojenosti (bohužel to není pouze skutečnost sociálních sítí). Knížecí rady ředitele spíše naježí a odradí. Budeme-li totiž hovořit o podpoře veřejných škol, musíme začít od toho, co už nyní dělají. Často je za nimi vidět vynikající moderní práce, která se ovšem povrchnímu pozorovateli může zdát běžná a obyčejná. Leč soubor neustále se opakujících změn a inovací nemusí být pro žáky a školy samotné nejlepší řešení, některé změny je nutno usadit, zažít a s časovým odstupem reflektovat.

O podpoře škol uvnitř toho bylo již napsáno mnoho – odstranění byrokracie, uvolnění rukou řediteli, jiný systém financování, dostatek připravených absolventů učitelství, pravidla pro zřizovatele, omezení stížností. Školy a jejich ředitelé ovšem potřebují podporu systémovou, společenskou i mediální. Přál bych si totiž, aby kterýkoli rodič chtěl zapsat dítě do základní školy nejbližší bydlišti dítěte, protože jí a jejím učitelům věří. Na cestě k rozdělování dětí podle nejrůznějších měřítek jsme zašli příliš daleko a je třeba se vracet zpět. A nebát se přiznat si výhody, ač jednotlivce nepotěší.

Škola je bez přehánění posledním místem, které umožňuje společný život dětí z různých sociálních skupin, různého nadání, různých osudů i předpokladů. Je nezbytné, aby tomu tak bylo i v budoucnosti, která bude očekávatelně složitá a nejistá. Můj oblíbený, bohužel nedávno zesnulý sociolog Zygmunt Bauman hovořil o tekuté době a tekuté společnosti. Proto tak tlačím na to, aby opěrný bod v podobě školy nebyl znevažován, likvidován, ale naopak podporován v celé rozmanitosti a šíři.

Ovšem píchnutí na závěr mého rozjímání: Podle slovníku cizích slov je jedním z významů slova balast „zatížení u lodi nebo letadel na vyrovnání váhy nebo těžiště“. Je proto namístě klást otázku, co budeme balastem chápat, co je skutečně nepotřebné a co by naopak mělo u správné školy zůstat. Možná právě proto vyrovnávání těžiště, neboť škola bez ukotvení, bez pravidel, bez koncepce a ovlivňovaná módními vlnami a krátkodobými přáními pevným bodem v tekuté společnosti nebude.

